

ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

Особливе мистецтво

Art of Special People

Виставка творчих робіт дітей-аутистів,
пацієнтів з хворобою Альцгеймера та синдромом Дауна
у контексті творчості митців

Україна – Уругвай

28 вересня – 02 жовтня 2020 р.

IZDEVNIECĪBA
BALTIJA
PUBLISHING
2020

УДК 7.077-056.3(477+899)(064)
О-75

О-75 **Особливе** мистецтво : каталог / За заг. ред. д. і. н. В.В. Карпова. – Рига: Izdevniecība “Baltija Publishing”, 2020. – 52 с.

ISBN 978-9934-588-74-7

В каталозі представлена виставка творчих робіт дітей-аутистів, пацієнтів з хворобою Альцгеймера та синдромом Дауна з України та Уругваю, яка проходила з 28 вересня по 02 жовтня 2020 року.

УДК 7.077-056.3(477+899)(064)

© ISBN 978-9934-588-74-7

© Карпов В.В., 2020

ОРГАНІЗАТОРИ:

Національний університет біоресурсів та природокористування України;
Institute of Neuroartes (Інститут нейроартеc), Естонія;
Асоціація мистецтвознавців, експертів, оцінювачів і реставраторів;
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв.

ПАРТНЕРИ:

Секція критики та мистецтвознавства
Київської організації Національної Спілки художників України;
Корекційний центр «BODY & BRAINE”.

УЧАСНИКИ:

ANCIA, BRIGIDO, BRISA, Don RAMON, CHELPTA, EMILIANO, FANNY, GRABADOS, НЕСТОР, MANUEL, MARCY, Maria PADILE, SARINA, MARGARITA, NICE, TESORO DE VIVIR, TONO,
Лена АНДРІЙКО, Сергій БІЛОУС, Настя БОНДАРЕНКО,
Тимофій КРАВЧЕНКО, Єфім МИХАЙЛЕНКО, Аня САМБІР,
Матвій СВЯТНЕНКО, Ліза ТИРЕЩЕНКО, Даяна ФАТУЛАЄВА,
Юрій ВАКУЛЕНКО, Олексій ЖАДЕЙКО, Вадим МИХАЛЬЧУК,
Олена ПАНАСЮК, Костянтин РОГОТЧЕНКО,
Віталій ФЕДОРЕНКО.

КУРАТОР Віктор КАРПОВ

ОСОБЛИВА ТВОРЧІСТЬ СЛАБКОГО АНТРОПНОГО ПРИНЦИПУ

Роздуми про «слабкий антропний принцип» у Матвія Вайсберга відображені у його творчості. Цей принцип він пояснює тезою про те, що ми є свідками Всесвіту і мірилом цього світу, а живопис це найбільш рукотворне посилення у майбутнє і відображення світу – відображення емпатичне, внутрішнє, пережите та осмислене, і, ейдетично, образно представлене. Виставка є результатом наукової творчості міжнародної групи вчених, які досліджують проблему розкриття потенційних можливостей мистецтва у проведенні терапії та корекції поведінки людей з особливими потребами, дослідження впливу мистецтва на людину з точки зору теорії нейроарту та сутності когнітивного у художній творчості.

Феномен художньої творчості завжди є актуальним для дослідників. Мистецтвознавчі дослідження генези художньої творчості базуються на комплексному вивченні та врахуванні різноманітних соціокультурних, етнографічних, історичних, природних та інших факторів. Для археологів важливим є визначення семантики та місця образотворчості у контексті культури, мистецтвознавці виявляють образну специфіку та техніку зображення, культурологи вивчають процес художньої творчості та його сутність, філософи займаються свідомістю художника. На теперішньому етапі розвитку мистецтвознавства до цього сонму представників долучилися і нейрофізіологи, які займаються вивченням функціональності мозку людини.

Розвиток культури людства продемонстрував наявність внутрішніх мистецьких паралелей поміж віддаленими в часі періодами. Зазначена подібність інспірована наявністю внутрішніх механізмів, сформованих в умовах первісного суспільства із притаманною йому експресією ейдетичної виразовості. Динаміка таких культурно-мистецьких тенденцій пов'язана з підсвідомими імпульсами людського мозку.

Мистецтво ХХ століття, аналогічно до розділення ядра і вивільнення величезної енергії свідчить про оперування митцями дискретними мистецькими елементами – звук, колір, тембр, штрих тощо. В цьому контексті відчуваємо потужний імпульс «оголених нервів» первісного суспільства, що в умовах виживання закарбовувало реакцію на характерні ситуативні суспільні умови (виживання, розмноження, вірування). На цій основі формувалися стійкі нейронні мережі, відбиток яких найяскравіше проявився в мистецтві ХХ століття. Натомість тільки за останні десятиліття вчені впритул підійшли до усвідомлення потужного підсвідомого джерела мистецьких імпульсів, прихованого у глибинах людського мозку. При вивченні мистецтва епохи палеоліту Д. Льюїс-Вільямс, Т.А. Доусон, Р. Беднарік опрацювали нейропсихологічний підхід до вивчення проблеми витоків творчості суть якого полягає у тому, що палеолітичні знаки можуть бути фіксацією еноптичних явищ

мозку, тобто картинами внутрішніх уявлень¹. Мистецтво палеоліту – це ейдетична мова первісності.

Зам сучасній свідомості ХХІ століття потребує нових методів дослідження сучасного мистецтва із врахуванням найглибших дієвих чинників людського мозку. В цьому контексті нейроарт є містком поміж соціумом та світом ірраціональних інтенцій та відчуттів і у своїй перспективі сприятиме глибшому пізнанню людини та людиною своєї сутності.

Нейроарт означає показ квантових зв'язків між людським мозком, нервовою системою, тілом, художніми образами, які свідомість створює і конструює. Нейроарт розглядається як інструмент духовного розвитку людини, як процес трансформації людини через мистецтво та під впливом мистецтва, що відкриває перспективи досліджень у медицині, психології, психіатрії, антропології, економіці, культурі і мистецтві. Різні інтерпретації квантової механіки пов'язані із нейронаукою та квантовою біологією можуть допомогти у розробці соціальних програм.

Мистецькі практики з успіхом використовуються при корекції психічних станів та реабілітації людини. Поєднання в експозиції виставки творчих робіт професійних митців та дітей-аутистів, пацієнтів з хворобою Альцгеймера та синдромом Дауна засвідчило той факт, що мистецтво є глибинною суттю емпатичного відображення внаслідок Всесвіту та екстраполяції його у майбутнє.

Віктор Карпов,

доктор історичних наук,
магістр мистецтвознавства

¹ Соїкіна Н.Ю. Живопись эпохи палеолита в системе культурных ценностей. Евразия: автореф. дис. канд. ист. наук. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://kzdoscs.docsdia.com/docs/index-8175.html>.

SPECIAL CREATIVITY OF THE WEAK ANTHROPIC PRINCIPLE

Matthew Weisberg's reflections on the «weak anthropic principle» are contained in his work. He explains this principle with the thesis that we are witnesses of the Universe and the measure of this world, and painting is the most man-made reference to the future and a reflection of the world – a reflection empathetic, inner, experienced and meaningful, represented eidetically. The exhibition is the result of scientific work of an international group of scientists who study the problem of discovering the potential of art in therapy and correction of behavior of people with special needs, the study of the impact of art on man in terms of neuroart theory and essence of the cognitive in art.

The phenomenon of artistic creativity is always relevant for researchers. Art studies of the genesis of artistic creativity are based on a comprehensive study and consideration of various socio-cultural, ethnographic, historical, natural and other factors. For archaeologists it is important to determine the semantics and place of art in the context of culture, fine art experts reveal the figurative specificity and technique of image, culture experts study the process of artistic creation and its essence, philosophers deal with the consciousness of the artist. At the present stage of the art history development, neurophysiologists, who study the functionality of the human brain, have joined this realm of representatives.

The development of human culture has demonstrated the existence of internal artistic parallels between distant periods in time. This similarity is inspired by the presence of internal mechanisms

formed in the conditions of primitive society with its inherent expression of eidetic expression. The dynamics of such cultural and artistic tendencies are connected with the subconscious impulses of the human brain.

The art of the twentieth century, similar to the division of the nucleus and the release of enormous energy, testifies to the artists' operation of discrete artistic elements – sound, color, timbre, stroke, and so on. In this context, we feel a powerful impulse of the «naked nerves» of primitive society, which in terms of survival engraved a reaction to the characteristic situational social conditions (survival, reproduction, belief). On this basis, stable neural networks were formed, the imprint of which was most clearly manifested in the art of the twentieth century. Instead, it is only in recent decades that scientists have come close to realizing the powerful subconscious source of artistic impulses hidden in the depths of the human brain. In the study of Paleolithic art D. Lewis-Williams, T.A. Dawson, R. Bednarik developed a neuropsychological approach to the study of the debate of the source of creativity, the essence of which is that Paleolithic signs can be a fixation of entoptic phenomena of the brain, i.e. pictures of internal ideas¹. Paleolithic art is the eidetic language of primitiveness.

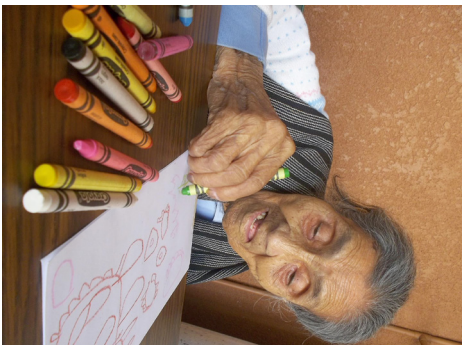
Neuroart is the demonstration of the quantum connections between the human brain, the nervous system, the body and the artistic images, which are structured and constructed by the consciousness. Neuroart is seen as an instrument of human spiritual development, as a process of human transformation through art and under the influence of art, which opens up prospects for research in medicine, psychology, psychiatry, anthropology, economics, culture and art. Different interpretations of quantum mechanics related to neuroscience and quantum biology can help develop social programs.

Artistic practices are successfully used in the correction of mental states and human rehabilitation. The combination of professional

artists and children with autism, patients with Alzheimer's disease and Down syndrome in the exhibition demonstrated that art is the deep essence of empathic reflection of one's own universe and its extrapolation to the future.

Victor Karpov,
 Doctor of Historical Sciences,
 Master of Arts

¹ *Сойкина Н.Ю.* Живопись эпохи палеолита в системе культурных ценностей Евразии: автореф. дис. канд. ист. наук. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://kzdoscs.docsdai.com/docs/index-8175.html>.

AN INTRODUCTION TO NEUROARTS

Luc Delannoy

Founder and director of the Instituto de Neuroartes¹

Neuroartes invites an open dialogue between philosophy, psychology, medicine, art, neuroscience, and quantum physics. We propose the term Neuroartes to illustrate the quantum relationships between consciousness, the brain, the endocrine system, the immune system, the nervous systems, the human body, artistic expressions, the worlds that consciousness structures/constructs and our creations.

As an open space for trans-disciplinary reflection, Neuroartes bases its reflexions on a series of philosophical theories and scientific questions;

it involves researching the human brain, its evolution, its structure, and functions; it also proposes an approach to the understanding of consciousness and the human mind.

Neuroartes recognizes the biological correlates of the creative processes and our aesthetic experiences; we seek to understand the impact of artistic creation and the perception of a work of art in the brain and the affective plasticity of the subject.

The neuro-aesthetic attitude is a cognitive attitude whose substrates are defined as a series of dynamic biological processes; it is the search for possible brain substrates of a subject's mental state, and the search for an active neurophysiological state in the presence of a work of art – a painting, a sculpture, a musical composition for example. A neuro-aesthetic attitude does not attempt to colonize the artistic artifact; it always admits a relative autonomy of mental processes. These processes build models of what a community considers to be real. In other words, a neuro-aesthetic approach does not exclude a humanist approach.

The humanist critique of art (more subjective) is not the neurological critique (more objective), the two can go hand in hand and are not necessarily contrary. However, when faced with a work of art, subjective criteria seem to be the final arbiter rather than the neurobiological explanation of those same criteria. The relationship between art and neuroscience is not necessary and only step for the understanding of the art world; a possible dialogue should not become an imposition.

The regular practice of artistic activities in appropriate contexts could modify human biology; it acts on neuronal and non-neuronal processes, favoring cerebral and corporal plasticity. Making art is a human activity and as any human activity obeys the laws and rules of the brain and the dynamic relations between the brain, the body and the worlds that we structure and live. Art is the manifestation of a sensitive human desire to express itself aesthetically and freely. Its manifestations are individual, collective, communitarian and cultural. Art is always related to the expression of freedom, regardless of whether freedom is repressed or fostered. Thus, making and living art is a political act.

¹ The Instituto de Neuroartes is a not-for-profit organization based in Mexico with operations in several Latin American countries. Email: neuroartes@me.com Web: neuroartes.com

Neuroartes reflects on the evolution of individuals with an aesthetic attitude, that is, on the processes on how to harmonize our perceptions, our feelings and desires, our activities and our institutions in order to organize open societies in which there are no rivals nor opponents. Aesthetics does not only concern works of art and our relations with nature, but also all aspects of being and doing. Our relationships with works of art contribute to the construction and transformation of human beings. The arts can foster human development, as well as to foster intellectual and spiritual growth.

Consciousness, mind, brain, and body shape the contents of our sensory and perceptual processes; the brain is a tool of embodied cognition. Our brain-body lives a hypothetical and dynamic prototype of the world.

Art opens spaces for dialogues, intersubjective emotional communications. Art allows us to imagine ourselves and the other. When we are in the presence of a painting, while our whole body lives the experience of the work and the context in which we find ourselves, our brain makes a subjective inner construction of what we contemplate.

In the cerebral cortex, different but interconnected pathways and areas intervene in the experience of painting: in particular, multiple visual areas located in the occipital and frontal parts. Starting from external signals, the brain structures and constructs an internal dynamic state that allows us to live the shapes, the color, the form, the shadows, the movement of the painting.

We propose to define a structure as the experience of a work of art, and at the same time as its correlated neuronal patterns (maps), that is to say, the biological and dynamic substrates of the lived experience. The maps are composed of neurons performing a specific task at a precise moment in a given place. The awareness of this experience allows us to construct and put forward dynamic hypotheses of the work of art. The hypotheses can always be updated through dialogs with other people.

The construction and experience of the artwork manifest itself in neurosynaptic networks whose plasticity depends on the visual and emotional learning processes of the subject. Somehow the structure

of a painting, for example, is present in our brain. The visual cortex reflects our visual environment. The result of this reflection depends on the picture, its evocative power, and the relationship we establish with it and also on our dynamic cognitive processes (that is, the constant internal changes in our brain and body).

Seeing and living works of art modify the neural patterns of our visual and perceptual systems. We complete the structure/construction of the painting with a synthesis in the frontal lobe. The understanding of a painting, as well as a sculpture or musical work, implies the structuring by the brain of the rhythm, the forms and the figures present in the artwork; it also implies the experience of a temporal organization and a corporal empathy. The cerebral substrates of this understanding are similar to the biological processes of reasoning.

The prefrontal cortex has a fundamental role in the attribution of mental states, affections, beliefs, desires, intentions that we project to others. It allows the spectator/ *spec-actor* to project himself into the work and thus express and live his empathy. The fundamental point here is to understand that the lived experience, the contemplation of art help us to reason and live with the other.

Artistic experiences impact the cerebral plasticity of individuals and could foster the modification of their individual and social behaviors. The formal and regular practice of art can consolidate a deeper connection between the cerebral cortex and the limbic system – the system of emotions that regulates the affective states of the subject – and can help to live our subjectivity fully and to play a more active role in society. We can say that art stimulates the epigenesis, a slow process of organic changes in the brain and body through the production of neurons and dendrites and the connections between them.

There is a dynamic relationship between the work of art, our brain, our memories and our body, which makes this aesthetic experience possible. Memories categorize, imagine and create. Culture is reflected in the organization of our neurobiological tissue at the micro synaptic level. Artistic heritage is a memory that becomes a reference, a factor of progress and creation.

To understand the biological correlates of art, we must investigate the physiological correlates of knowledge; art constitutes a form of knowledge; it is a process-in-knowing. For this reason throughout history, many philosophers were concerned with the study of knowledge/episteme, dedicating some of their works to reflect on the theme of art in relation to knowledge. The general function of art is to structure the characteristics of objects, surfaces, figures, realities, which allows us to construct knowledge about a broad category of situations.

When talking about art as a means of communication, we are not talking about the transmission of specific messages, but about the generation of cerebral synchrony when similar cerebral areas are activated in the brains of the public. This synchrony does not imply the pre-existence of a particular singular object. This begs the question: Can we share psychological perspectives on events in specific contexts?

The neurological processes that are the basis of abstractions occur automatically; we are aware of the results but not of the processes. Abstraction leads to ideals and concepts, but our experience remains focused on the particular, and what we are experiencing may not coincide with the models (ideals) formed in our brain. One way to achieve satisfaction or coincidence is to translate the ideal established in the brain into a work of art; to achieve parallelism. The translation of the mental concepts of the artist in canvas, in music, in a literary work, constitutes what we call art.

The so-called masterpiece is the one that corresponds to the more significant number of concepts lived by the largest number of brains in the longest possible space of time.

Our eyes and ears see the world of art with thousands of expectations based on our personality and personal cognitive structure. Some works are incomplete as if the artist had left it to the spect-actor's brain to complete. We are thinking here about Paul Cézanne's series *Le Mont Sainte Victoire*. Leaving an artwork incomplete or maintaining an ambiguity incites the spect-actor's brain to search more intensely for a set of patterns to give them meaning. Cézanne's work is blurred in the sense that it gives us an infinite number of probabilities and possibilities

of meanings. An unfinished work of art can offer several meanings, each of equal validity so that there is no single exact answer to the puzzle proposed by the work.

The spect-actors may propose many meanings, but none dominates or is more valuable than another. A painting has a multiplicity of sometimes contradictory meanings whose existence depends on the cultural heritage of the spect-actor and, in a general way, on his long-term memory. We will then speak of hypotheses of meanings and hypotheses of pleasures. As artists and spect-actors we always leave unfinished, incomplete works of art behind us.

Our mirror neurons allow us to move *in* the painting and to form hypotheses. The primary responses to a visual image are:

- The organization of colors and shapes.
- In the case of figurative painting, an interaction with the gestures, movements, and intentions of the people observed.
- The identification of the emotions of the characters served.
- A feeling of empathy for human perception.

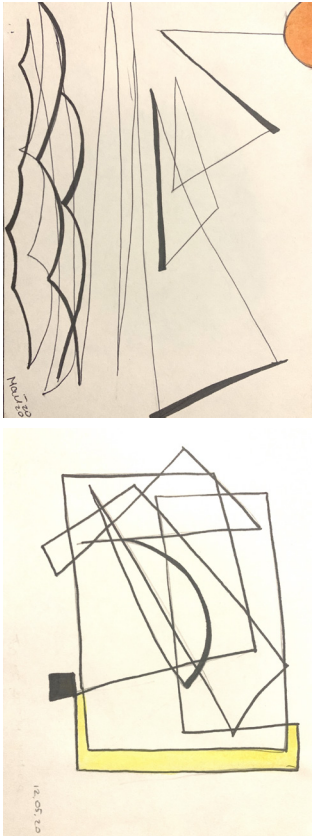
To see and imagine is to participate in the movements of the work, in the gestures of the artist. The intention of a spect-actor, as well as his personal history, strongly influence what he sees and looks at / listen to. It determines which patterns of neural activity are activated. Attention and interest are fundamental. Memories, expectations, affections, give a particular meaning to the content on which we focus.

The brain has perceptual tools that are working to allow it to structure, construct and understand an image in more than one way; it progressively structures the neuronal organization of the painting. The understanding of an artwork passes through the seizing of the rhythm of forms and figures, through the experience of a temporal organization. It is like reasoning. Synthesis in the frontal lobe completes the process that implies an active focusing of the attention of the spect-actor.

Art helps us to reason.

To contemplate and to make art is to develop our ability to reason.

НЕЙРОГРАФІКА В РОБОТІ З ІНКЛЮЗИВНИМИ ДІТЬМИ

У роботі з інклюзивними дітьми з особливими використанням двох основних механізмів психологічного корекційного впливу з використанням нейрографічної лінії, яка задіює нейрони головного мозку дітей при створенні творчих робіт. Перший механізм полягає в тому, що мистецтво дозволяє в особливій символічній формі реконструювати конфліктну травматичну ситуацію і знайти її вирішення через переструктурування цієї ситуації на основі креативних здібностей особистості. Другий механізм пов'язаний з природою естетичної реакції, що дозволяє змінити дію.

Діти з відхиленнями у біологічному розвитку мають складнощі у відображенні подій. У такої людини порушено уявлення про цілісність картини світу. Дитина може сприймати світ як розрізаний хаотичний набір елементів. Як наслідок, характер взаємодії з середовищем стає в цілому деструктивним, а це і є важливим поняттям сублімації, яке корегується за допомогою нейроарту – трансформація вираження несвідомих інстинктів і потягу (часом деструктивних) в твори мистецтва. Саме тому зростає роль

методів стабілізації психічного та фізичного стану людини на основі роботи мозку.

Нейроарт¹ має спільні функції з арт-терапією в роботі з дітьми, що мають обмежені можливості здоров'я: катарсису, очищення та звільнення від негативних станів; регуляції, зняття нервово-психічної напруги, регуляції психосоматичних процесів, моделювання позитивного психоемоційного стану; комунікативно-рефлексивна, що забезпечує корекцію порушень спілкування, формування адекватної міжособистісної поведінки і самооцінки. Процес адаптації та вклюдження дітей з інклюзією в активне життя через мистецтво вклюдчає пошук нової мови мистецтва на основі можливостей мозку.

Накопичені нейронні зв'язки утворюють в мозку велику нейронну мережу, яка схожа на базу знань, звідки в потрібний момент дістається необхідна інформація, після чого ми починаємо діяти, приймаючи рішення. Від наявного у нас нейронного коду, що формує шаблон поведінки залежать рішення, які ми приймаємо.

Нейрографіка дає можливість зняти внутрішні обмеження і сформулювати новий нейронний код, який буде відповідати поставленому завданню. Маючи, ми змінюємо враження про реальність, формуємо нові. Ми «пожвавляємо» цю нову реальність для свідомості і починаємо керувати обставинами. Основу мови складають чотири елементи-архетипу: коло, трикутник, квадрат і спеціальна нейрографічна лінія, яка дозволяє змінювати шаблони і відкривати нові можливості на шляху до мети, трансформувати нейронні зв'язки і створювати нові.

Коли ми починаємо задавати сенс фігурам, свідомість фіксує цей зв'язок, з'являються емоції по відношенню до кожної фігури. Створюючи композиції з простих фігур і з'єднуючи їх лінією, ми формуємо враження. Таким чином ми створюємо простий графічний код змін для свідомості. Відбувається перенастроювання нейронних зв'язків і людина думає і діє по-іншому.

¹ Сиротинська Н.І., Карпов В.В. Нейроарт: мистецтво пізнання людини. Київ: НАКККІМ, 2019. 80 с.

Характерною відмінністю нейрографіки від малювання в цьому є наявність базового алгоритму і мови малюнка, а також ідея серії малюнків відповідних життєвим подіям. Базовий алгоритм складається з певної фіксованої послідовності кроків. Відхід від алгоритму перетворює нейрографіку в звичайне абстрактне малювання, що теж має позитивний ефект, але відмінний від ефекту нейрографіки. Автором цього методу є психолог Павло Піскарьов, який запатентував метод «Нейрографіка» і поняття «нейрографічна лінія» (нейролінія).

Нейрографіка пропонує малювати абстрактні картинки, які сприймаються оком, як живі, наповнені особистим змістом, за спеціальним алгоритмом і з використанням архетипових фігур кода, квадрата і трикутника серед нейрографічних ліній. Композиція нейрографічного малюнка в базовому алгоритмі формується за рахунок емоційного викиду, який з'являється у відповідь на зазначену тему. Ця композиція, по суті, є каракулями. Вперше каракулі в психотерапії став використовувати Д. Винникотт, тому що вони є продуктом психіки на межі внутрішнього і зовнішнього світів людини і мають велике значення для розвитку креативності та ігрової діяльності. З точки зору фізіологічних аспектів, ігрова діяльність, на відміну від фантазій, є способом конструювання реальності, безпечним формуванням навичок. Гра – це активна взаємодія внутрішньої і зовнішньої реальності, в той час як фантазія – лише ілюзія задоволення потреб.

З точки зору фізіології центральної нервової системи перші два кроки нейрографічного алгоритму, постановка теми і викид, спрямовані на виявлення волнища патологічного збудження в корі головного мозку, який з'являється в результаті стресу. Це збудження за допомогою спонтанного експресивного руху руки переноситься на папір, іншими словами, відбувається контакт внутрішнього, глибинного змісту життя і зовнішніх реалій.

Фізіологічним аспектом ефективності нейрографіки можна вважати і вплив дрібної моторики пальців рук на мову. Оскільки велика частина рухової кори пов'язана з мовним центром, то цей

зв'язок традиційно використовується в роботі з дітьми, підлітками та при нейрофізіологічній реабілітації деяких груп. Зв'язок моторики пальців й мови досліджувався в Інституті фізіології дітей і підлітків². Дрібна моторика в нейрографії активно задіяна на кроці, який в алгоритмі називається «округлення», коли потрібно працювати з дрібними деталями малюнка, з куточками, які виникають при перетині ліній.

Наступним кроком алгоритму є розфарбовування кольором. В момент внесення кольору людина потрапляє в потоковий стан, в якому він задатний, в тому числі, знайти нестандартні рішення складних життєвих або емоційно значущих завдань. У нейрографії розфарбовування не просто включає потоковий творчий стан, але і допомагає перейти до наступного кроку алгоритму, на якому відбувається фіксація фігур.

Під фіксацією фігур мається на увазі виділення кольором або лініями архетипових знаків, перш за все кода. Коло – це перший елемент графічної творчості, який починають малювати діти. Він традиційно трактується як символ цілісності, єдності, концентрації. Два інші фігури, трикутник і квадрат, зазвичай мають трактування як завдання (конфілікт і стабільність) відповідно. Поява даних фігур в кінці виконання алгоритму не випадкова. Воно є результатом діяльності вищих психічних функцій в ході малювання.

На завершенні нейрографічного алгоритму людина повинна сформулювати новий погляд на поставлене на початку питання. Для цього потрібно, щоб картинка приносила автору естетичне задоволення, виглядала яскраво і об'ємно, завдяки лініям різної товщини, фігур різного розміру та містила набір архетипових символів, що мають особистий сенс для того хто малює.

Символічна інтеграція всього інтрапсихічного процесу під час малювання і зовнішнього світу відбувається за допомогою появи на малюнку так званих ліній поля, які створюють візуальний зв'язок внутрішньої і зовнішньої реальності людини. Беззвич

² Аксёнова Л.И. Социальная педагогика в специальной образовании. М.: Академия, 2001. 192 с.

неповторних ліній поступово розбивають стереотипність розумового процесу, повторюючи рух сигналів нейронної мережі, яка утворює домінанту.

Нейрографіка – творчий метод трансформації світу. Ця спадальна техніка маювання допомагає зв'язати нашу свідомість з підсвідомістю, активуючи зв'язок між клітинами нашого мозку – нейронами. Таким чином пропонуються ключі до нескінченного джерела енергії.

Олена ПАНАСЮК,

магістр мистецтвознавства

NEUROGRAPHICS IN WORK WITH INCLUSIVE CHILDREN

In working with inclusive children with special needs, two main mechanisms of psychological correctional influence are applied through the use of neurographic line, which invokes the neurons of children's brains in the process of creative work. The first mechanism is that art allows to reconstruct a conflict traumatic situation in a special symbolic form and find its solution through the restructuring of this situation on the basis of creative abilities of the individual. The second mechanism is related to the nature of the aesthetic reaction, which allows you to change the action.

Children with abnormalities in biological development have difficulty reflecting events. Such a person has a disturbed idea of the whole picture of the world. The child may perceive the world as a disparate chaotic set of elements. As a result, the nature of interaction with the environment becomes generally destructive, and this is an important concept of sublimation, which is corrected by neuroart – the transformation of the expression of unconscious instincts and attraction (sometimes destructive) into works of art. That is why the role of methods of stabilizing the mental and physical state of man based on the work of the brain is growing.

Neuroart¹ has common functions with art therapy in working with children with disabilities: catharsis, cleansing and relief from negative conditions; regulation, removal of neuropsychological stress, regulation of psychosomatic processes, modeling of a positive psycho-emotional state; the communicative reflexivity provides correction of

¹ Сапотинська Н.І., Карпов В.В. Нейроарт: мистецтво пізнання людини. Київ: НАККІМ, 2019, 80 с.

communication disorders, the formation of adequate interpersonal behavior and self-esteem. The process of adaptation and inclusion of children with inclusion in active life through art involves finding a new language of art based on the capabilities of the brain.

The accumulated neural connections form a large neural network in the brain that resembles a knowledge base from which, at the right moment, the necessary information is obtained, after which we begin to act, making decisions. The decisions we make depend on our neural code, which forms the pattern of behavior:

Neurographics makes it possible to remove internal constraints and form a new neural code that will meet the task. By drawing, we change the impressions of reality and form the new ones. We «revive» this new reality for consciousness and begin to control the circumstances. The language is based on four archetypal elements: a circle, a triangle, a square and a special neurographic line that allows you to change patterns and open new possibilities on the way to the goal, transform neural connections and create new ones.

When we begin to give meaning to the figures, the consciousness fixes this connection, emotions appear in relation to each figure. By creating compositions from simple shapes and connecting them with a line, we form an impression. In this way we create a simple graphic code of change for consciousness. There is a readjustment of neural connections and people think and act differently.

A distinctive difference between neurographics and drawing in general is the presence of a basic algorithm and drawing language, as well as the idea of a series of drawings corresponding to life events. The basic algorithm consists of a fixed sequence of steps. A deviation from the algorithm turns neurographics into ordinary abstract drawing, which also has a positive effect, but different from the effect of neurographics. The author of this method is a psychologist Pavel Piskarev, who patented the method of «Neurographica» and the concept of «neurographic line» (neuroline).

Neurographics offers to draw abstract images that are perceived by the eye as living, filled with personal content, according to a special

algorithm and using archetypal figures of a circle, square and triangle among the neurographic lines. The composition of the neurographic image in the basic algorithm is formed due to the emotional eruption that appears in response to the specified topic. This composition is essentially a doodle. For the first time doodles in psychotherapy were used by D. Winnicott, because they are a product of the psyche on the border of the inner and outer worlds of man and are of great importance for the development of creativity and play. From a physiological point of view, play, as opposed to fantasy, is a way of constructing reality, a way of safely building skills. Play is the active interaction of inner and outer reality, while fantasy is only the illusion of satisfying needs.

From the standpoint of the physiology of the central nervous system, the first two stages of the neurographic algorithm, the setting of the theme and the eruption, are aimed at detecting a locus of pathological excitation in the cerebral cortex that emerges as a result of stress. This excitation is transferred to the paper with the help of spontaneous expressive movement of the hand, that is, there is a contact of the inner, deep meaning of life and outer realities. The physiological aspect of the effectiveness of neurographics is the effect of fine motor skills of the fingers on the language. Since most of the motor cortex is associated with the speech center, this connection is traditionally used in work with children, adolescents and in the neurophysiological rehabilitation of some groups. The relationship between finger motility and speech was studied at the Institute of Physiology of Children and Adolescents². Fine motor skills in neurographics are actively involved in the stage, which is called «rounding» in the algorithm, when it is necessary to work with small details of the drawing: with corners that arise when crossing lines.

The next step in the algorithm is the circles coloring. At the time of coloring, a person enters a flow state in which he or she is able, among others, to find non-standard solutions to complex life or emotionally significant problems. In neurographics, coloring does not only include

² Аксёнова Л.И. Социальная педагогика в специальной образованиии. М.: Академия, 2001. 192 с.

the flow of creativity, but also helps to move to the next step of the algorithm, which is the fixation of figures.

Figure fixation refers to the selection of archetypal signs by color or lines, primarily a circle. A circle is the first element of graphic creation that children begin to draw. It is traditionally understood as a symbol of integrity, unity, concentration. The other two shapes, the triangle and the square, are usually interpreted as tasks (conflict and stability), respectively. The appearance of these figures at the end of the algorithm is not accidental. It is the result of the activity of higher mental functions in the process of drawing.

At the end of the neurographic algorithm, a person must formulate a new view of the question put at the beginning. This requires that the picture bring aesthetic pleasure to the author, look bright and three-dimensional, thanks to lines of different thickness, shapes of different sizes and contain a set of archetypal symbols that have a personal meaning for the one who draws.

The symbolic integration of the entire intrapsychic process while drawing and the outer world occurs through the appearance in the drawing of the so-called field lines, which create a visual connection between the inner and outer reality of a person. Many unique lines gradually break the stereotype of the mental process, repeating the movement of the signals of the neural network that forms the dominant.

Neurographics is a creative method of world transformation. This special drawing technique helps to connect our consciousness with the subconscious, activating the connection between the cells of our brain – neurons, thus offering the keys to an infinite source of energy.

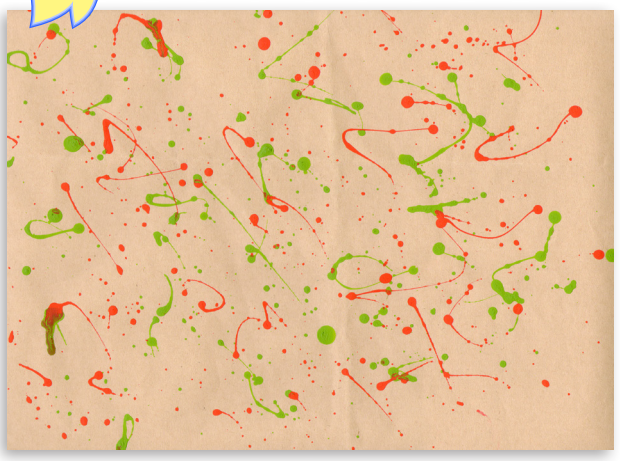
Olena PANASIUK,
Master of Arts

МИСТЕЦТВО ПАЦІЄНТІВ З ХВОРОБОЮ АБЬОГЕЇМЕРА ТА СИНДРОНОМІ ДАУНА (ГРУГВАЙ)

BRIGIDO

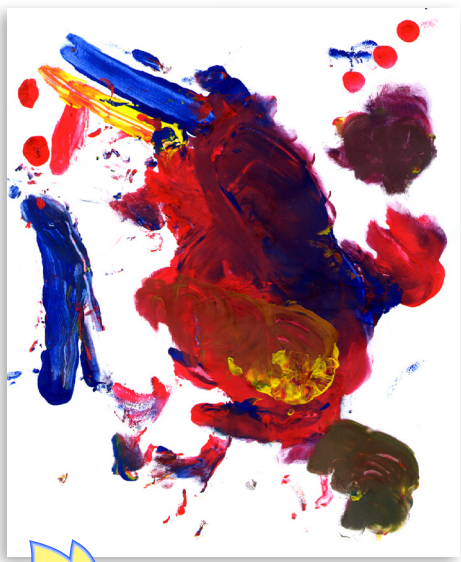
BRISA

EMILIANO

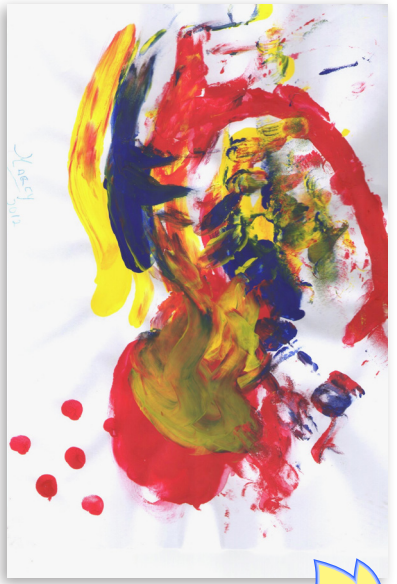
FANNY

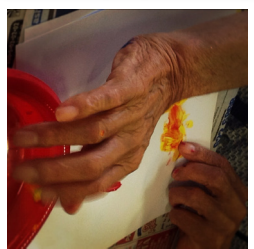
HECTOR

GRABADOS

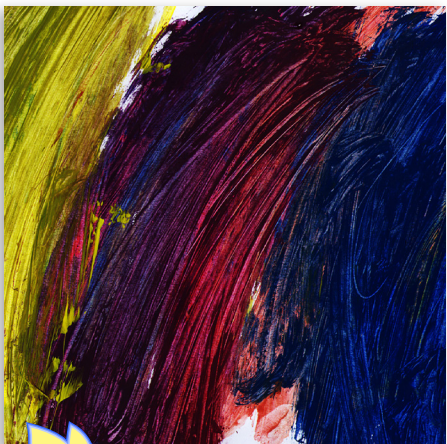

MARCY

MANUEL

MARGARITA

MARIA PADILE

NICE

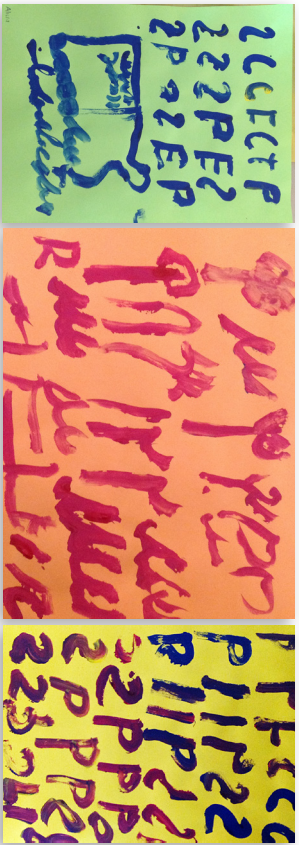
TESORO DE VIVIR

TONO

МИСТЕЦТВО ДІТЕЙ-ДУХОВНИХ [УКРАЇНА]

Дарина ФАТУЛАЄВА
13 років

Тимофій КРАВЧЕНКО
7 років

Тимофій КРАВЧЕНКО
7 років

Даяна ФАТУЛАЄВА
13 років

Сергій БІЛУС
9 років

Даяна ФАТУЛАЄВА
13 років

Мамів СвЯТЕНКО
4 років

Мамів СвЯТЕНКО
4 років

Сергій ВІНОУС
9 років

Даяня ФАТУЛАЄВА
13 роки

Сергій ВІНОУС
9 років

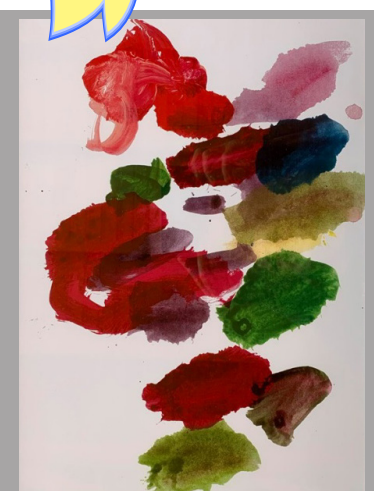
Ліза ТРІЩЕНКО
9 років

Лена АНАРІЙКО
10 років

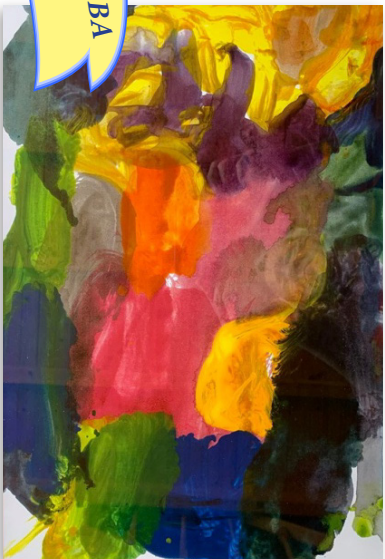

Даяня ФАТУЛАЄВА
13 роки

Насія БОНДАРЕНКО
4 роки

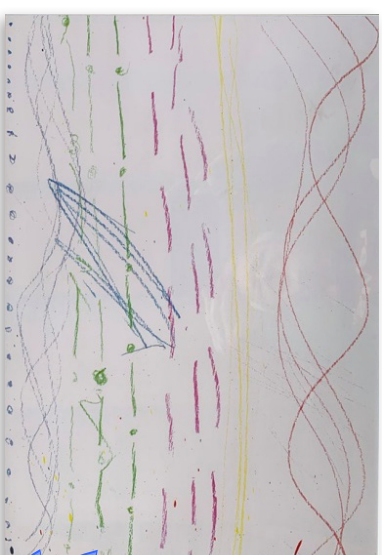
Азнія ФАТУЛАЄВА
13 роки

Мамівій СВЯТНЕНКО
4 роки

Сергій БІЛОУС
9 років

Аня САМБІР
5 років

Єфім МИХАЙЛЕНКО
8 років

ТВОРЧИСТЬ МИТЦІВ (УКРАЇНА)

Хто ти?, 2019
Т. К., О., А., 100 x 70

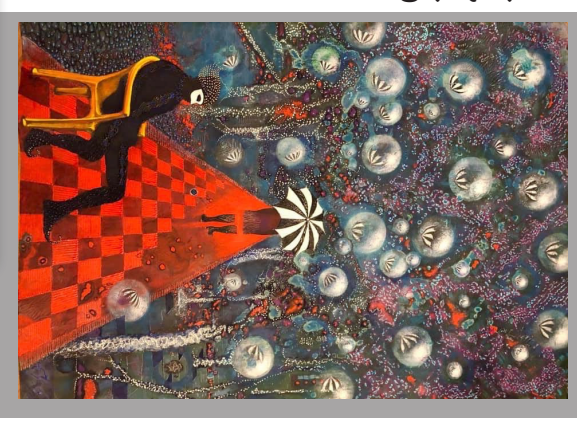
Авері А
Т. К., О., А., 100 x 70

Замислений Арлекін,
2018. Т. К., О., А., КОЛАЖ,
70 x 100

Юрій ВАКУЛЕНКО

Роздуми.
Прощання з Арлекіном,
2018.
Т. К., О., А., 100 x 70

Нестримні веселощі Арлекіна,
2018. П., о., а., 90 x 90

Вадим МИХАЛЬЧУК

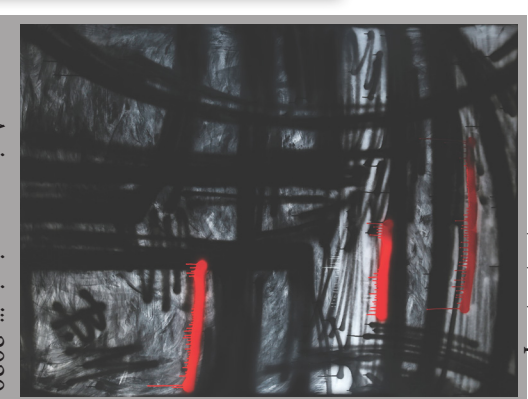
Срібна нитка. 2010.
200 x 150, х., м., акрил

Сім променів світла. 2020.
180 x 120, х., м., акрил.

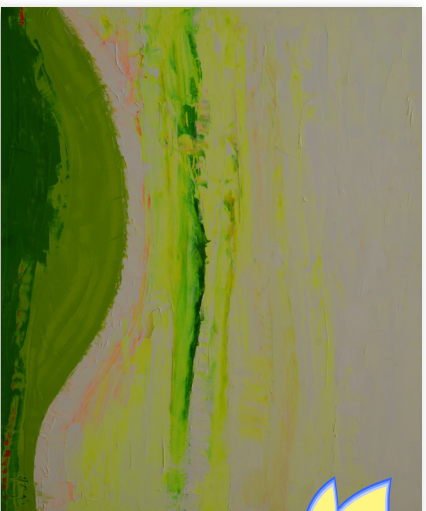
Голубі екрани. 2020.
180 x 120, х., м., акрил.

Три нижніх порізи. 2010.
220 x 150, х., м., акрил.

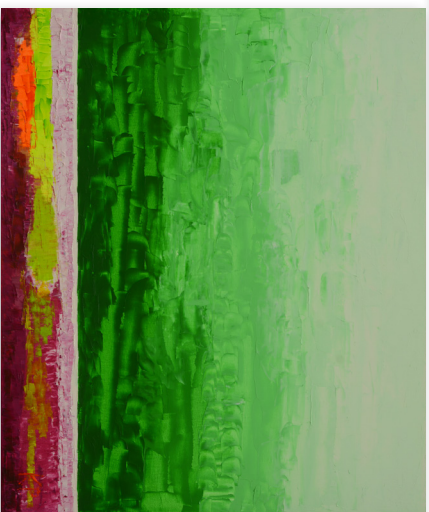

Дві червоні лінії. 2020.
180 x 120, х., м., акрил.

Ботанічний сад

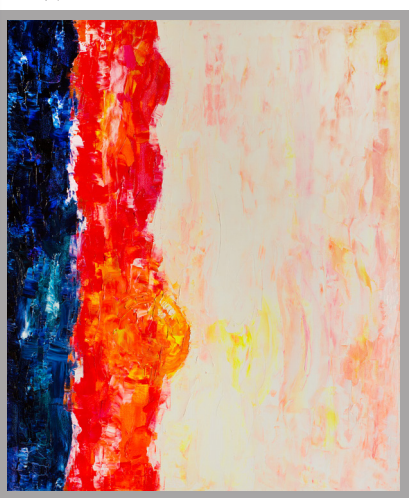
Костянтин
РОГОТЧЕНКО

Весна

Вогонь

Захід сонця

Палаюче море

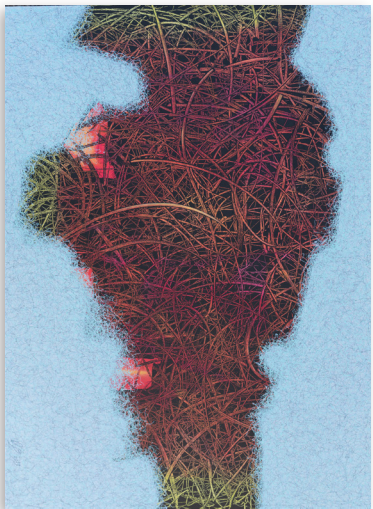
Свіжий подих

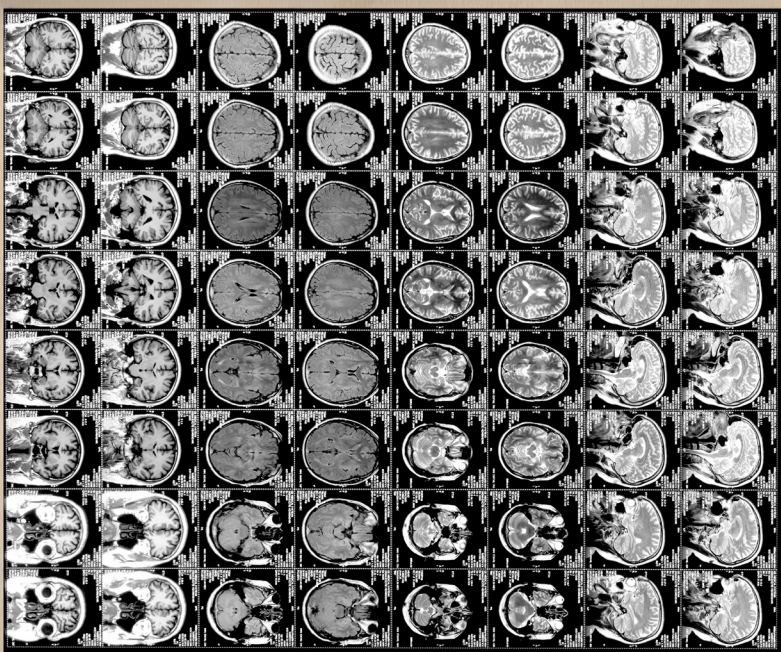
Віталій
ФЕДОРЕНКО

Відображення, 2020

Олександр ЖАДІЙКО

Карпатчо. Інсталяція

ЖАН

НОТЯТКИ

НОТЯТКИ

Художне видання

ОСОБЛИВЕ МИСТЕЦТВО

Каталог

За заг. ред. д. і. н. В. В. Карпова

Верстка – І.І. Стратій

Izdevniecība «Baltija Publishing»
Valdeķu iela 62 – 156, Rīga, LV-1058
Iespiests tipogrāfijā SIA «Izdevniecība «Baltija Publishing»
Parakstīts iespiešanai: 2020. gada 23. septembris
Tirāža 300 eks.